

Tokrat analiza fenomena virdžin

Karmina Šilec *Nov trojni projekt je posvečen balkanskim zapriseženim devicam z moško identiteto*

Jutri in v četrtek bo z naslovom *Dert* projekt *Baba* v Mariboru in v Divaški jami predstavljen v koncertno-scenski obliki. FOTO SINTIJA HABJANIČ

»Delitev oblačil na ženska in moška je zgodovinski koncept, po katerem je bil spol razumljen binarno. Virdžina ruši konvencijo in jo krši z moškimi atributi in oblačili. Z oblačenjem kot moški ali z nošenjem kakšnega kosa moških oblačil sporoča svoj družbeni premik. Oblačila so njena javna predstavitev, medij, prek katerega trčita javno in intimno.« je Karmina Šilec predstavila svoj novi projekt.

PETER RAK

Dirigentka, skladateljica in režiserka je z ansamblom novoglasbenega gledališča Choregie glasbeno predstavo *Threnos*, ki je analizirala eksploatacijski in antropocentrični odnos do živali, realizirala tik pred lanskim spomladanskim popolnim zaprtjem javnega življenja, nov multimedijški in multižanrski trojni projekt s skupnim imenom *Baba* pa se posveča še nekoliko bolj nenavadnemu fenomenu. Gre za tako imenovane zaprisežene device, virdžine ali burneše, ki prevzamejo moško identiteto in opravila ter vse življenje preživijo v celibatu.

Čudežna transformacija spola

Ta nedvomno izjemni etnološki in antropološki pojav je bil nekdanj razširjen na južnem Balkanu, danes pa ga zasledimo predvsem v Albaniji in med albansko populacijo na Kosovu in v Makedoniji. Karmina Šilec je pojasnila, da ima sicer navzkrižno oblačenje glede

na spol oziroma tako imenovani *crossdressing* v Evropi dolgo tradicijo in kar veliko različic, vendar gre pri virdžinah za drugačen pojav, in sicer v smeri družbenih in družbenih potreb v patrilinearnem sistemu, je manifestacija nujnosti moškega potomstva. Motivi za nastanek institucije virdžine so različni – v domači hiši ni sina, doma ostane, da bi skrbel za ostarele starše, noče se poročiti z izbranim moškim, njen moški jo je zapustil, lahko gre tudi za svojevrstno vendeto ... Simbolno preobrazbo v moškega dodatno ščiti zaobljuba večnega devišva, da je ne bi uničilo morebitno rojstvo otroka tuje krvi.

Pri glasbenem, glasbenoscenskem in književnem delu, ki sestavljajo projekt *Baba*, ne gre za eksplisitivne zgodbe o virdžinah, je pa s temi navdihnjene. »Ker so virdžine tako posebne, nenavadne, skoraj neznane in zato osupljiv pojav, so seveda predmet radovednosti. Njihov drugačni videz jih je postavil na oder in postale so velike zvezde s področja *crossdresserjev*. V to radovednost okoli virdžin in soočanje z najintimnejšim in najbolj javnim teh zanimivih žensk sem se pred leti ujela tudi sama. Zdaj razumem, kako pogled nanje kroji prevladujoča zahodna misel, ki je z močjo proizvodnje znanja in vedenja trčila ob tradicijo, folkloro in ustvarila prevladujočo interpretacijo. Napisanih je bilo kar nekaj študij, a mnoge jih še vedno obravnavajo kot radikalno druge. Razlike so pogosto precenjene, rade poudarjajo njihovo eksotičnost, a jih hkrati tudi univerzalizirajo.«

Balkanska tematika, finska skladateljica

Avtorica projekta je poudarila, da je vloga virdžine prilegati se določenim nišam družinskih in družbenih potreb v patrilinearnem sistemu, je manifestacija nujnosti moškega potomstva. Motivi za nastanek institucije virdžine so različni – v domači hiši ni sina, doma ostane, da bi skrbel za ostarele starše, noče se poročiti z izbranim moškim, njen moški jo je zapustil, lahko gre tudi za svojevrstno vendeto ... Simbolno preobrazbo v moškega dodatno ščiti zaobljuba večnega devišva, da je ne bi uničilo morebitno rojstvo otroka tuje krvi.

Fenomen virdžin bo predstavljen z dvojnimi albumi, v koncertno-scenski obliki, s klasičnim knjižnim projektom in zvočno knjigo.

Kot rečeno, je ta fenomen vezan na Balkan, in vendar glasbena partitura ne prihaja s tega območja. Avtorica je finska skladateljica Tellu Turcka, ki je za ta projekt napisala enajst skladb. »Moj navdih za glasbo projekta izhaja iz igranja in petja zgodovinskih pesmi. Ideja je, da naj bi poslušal-

ci poznali vsebino zgodbe, zato se bodo odzvali na ustvarjalno razporeditev znanih delov ali celo na ponovitev celotne zgodbe. Hotela sem slišati raznolike glasbe, navdihnjene z isto zgodbo, in zanima me mešanje glasbenih idiomov, zato sem z naročilom cikla povabila k sodelovanju skladateljico, ki iste zgodbe oziroma pesmi govori z nepričakovanim glasbenim jezikom.« je Karmina Šilec predstavila glasbeni koncept.

Testament časa

Po njenih besedah *Baba* ustvarja »intuitivno pojmovno mrežo med glasbo, heteroromantično ideologijo, Balkanom in političnim ter preizkušajočo identitetne politike ter problematične komodifikacije spolov«. Ker omenjeno, je to trojni projekt, ki je v celoti nastal v času, ko je svetu vladal koronavirus. Vaje so potekale doma, individualno, občasno prek spleta. Izvajalke so s pametnimi telefoni snemale svoja izvajanja dela v nastajanju, ki so jih pozneje speli v posnetke. Zato je ta album po besedah Karmine Šilec izjemen dokument tega posebnega obdobja in testament časa.

Jutri bo z naslovom *Dert* projekt v Mariboru in v Divaški jami predstavljen v koncertno-scenski obliki, tukaj je še knjižni projekt *Baba*, ki obsega katalog in knjigo *Kolosalna balkanska fikcija*. Ob tem je izšla še zvočna knjiga, v kateri endemične pesmi Karmine Šilec interpretira igralka Minca Lorenci.

Vaje so potekale doma, individualno, občasno prek spleta, zato je ta album po besedah Karmine Šilec izjemen dokument tega posebnega obdobja in testament časa. FOTO TADEJ REGENT

Ocenjujemo

Gledališče

Eugène Labiche: Slamnik
režija Diego de Brea

★★★★★

Mestno gledališče ljubljansko

O komediji *Slamnik* Eugèna Labichea, ki je nastala leta 1851, kljub priredbi Eve Mahkovic ne moremo reči, da se je »dobro postarala«; tik pred poroko s Heleno, hčerjo vrtnarja iz predmestja, se premožen meščan Fadinard znajde v škripcih, saj mlajša poročena ženska Anaide – njegov konj ji je razgrizel slamnik, ki ga je med ljubimkanjem obesila na neki grm – zahteva, da ji Fadinard priskrbi novega; prej ne bo odšla

iz njegove hiše. Sledi Fadinardovo iskanje podobnega slamnika po Parizu, kamorkoli gre, se slej ko prej pojavijo njegova nevesta, bodoči tast in nevestin bratranec. Drama v maniri vodvila sodobnemu občinstvu žal lahko ponudi le malo; tipske dramske osebe iz vrst meščanstva in kmetstva ne ponujajo svežega uvida v razmerja med periferijo in urbanim okoljem, dramske osebe so žanrsko primerno ploske, okarakterizirane z zgolj nekaj (karikiranimi) potezami, ki so bile že tolikokrat videne, da preprosto ne delujejo več. Prvi večji očitki predstavi je tako že v izbiri dramskega besedila, katerega priredba je bila gotovo precejšen izziv, vsaj če je predelava hotela učinkovati

Typske dramske osebe iz vrst meščanstva in kmetstva ne ponujajo svežega uvida v razmerja med periferijo in urbanim okoljem.

sveže ali sodobno – to ji žal ni uspelo. Toda osrednji očitki predstavi vsekakor velja režiji. Ta ni upoštevala značilnosti ogromnega praznega prostora – novega prizorišča Mestnega gledališča ljubljanskega v Litostroju, v Hali 56 –, ni ga izkoristila, ni ga uporabila; de Brea je igralski ekipi preprosto dodelil mikrofone in dramo, ki bi v klasični postavitvi, za kakšno se je odločil, potrebovala vsaj manjšo, intimnejšo dvorano, postavil na desno stran dvorane, leva stran pa je ostala neizkoriščena. Zaradi lastnosti prostora je bila dvorana odeta v dnevno svetlobo, s čimer je bila uporaba lučnih tehnik zelo ohranjena – pa saj jih v predstavi skorajda ni bilo! V ogromnem

praznem prostoru nadalje seveda močno odmeva, režija pa teh odmevov ni vključila smiselno in prepričljivo; nekatere replike so bile tako težko razumljive, splošen vtis pa je bil z vsesplošnim odmevanjem precej klavrn. Že samo to popolno neupoštevanje prostora daje vtis, da se je postavitev znašla na nekakšnem zasilnem uprizoritvenem kraju, kjer nikakor ne pride do izraza, a z vidika režije je to v najboljšem primeru preprosto nedoumljivo nesporno. Seveda se v teh okoliščinah ni mogla vzpostaviti atmosfera ali gledališka napetost; gledališka iluzija je bila preprosto razkrita in razgaljena na najbolj neželjen in banalen način, kar je seveda prispevalo tudi k temu, da

predstava, četudi je drama dogajalno sorazmerno polna, postavi- tev pa dolga le dobro uro, ni imela napetosti in se je nepričakovano zelo vlekla. Nekateri redki režijski elementi, ki bi lahko delovali – na primer ponavljajoči se kriki »zet – papa!« –, se v širši sliki postavitev niso mogli nikamor umestiti in tako niso prišli do izraza oziroma so delovali kot iztrgani iz drugega konteksta. *Slamnik* tako morda (še vedno) želi biti humoren, a se ta namera žal preprosto sesuje pod težo časa, priredba in režija pa z neinovativnostjo, nedomišljeno- stjo in nedodelanostjo nikakor ne prispevata k temu, da bi se izpod te težje vendarle nekako izvlekla. **ANJA RADALJAC**